

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1974

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

---

ΓΕΩΛΟΓΙΑ.— Νέαι έρευναι έπί τοῦ Νεογενοῦς τῆς νήσου Κυθήρων (Πρόδρομος ἀνακοίνωσις) ὑπὸ Γεωργίου Δειβαδίτη καὶ Εὐθυμίας Βερυκίου\*.  
Ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἰω. Τρικκαλινοῦ.

Ἡ νῆσος τῶν Κυθήρων κεῖται ἔναντι σχεδὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα, ἀπέχουσα ἐκ τούτου 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub> μίλια.

Τὰ Κύθηρα μετὰ τῶν Ἀντικυθήρων, τῆς Κρήτης, τῆς Καρπάθου καὶ τῆς Ρόδου δημιουργοῦν νησιωτικὸν τόξον, τὸ ὁποῖον ὀρίζει καὶ τὰ νότια ὄρια τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες μὲ μέγα ἄξονα 28 χλμ. καὶ μέγιστον πλάτος 19 χλμ. Περιβάλλεται ὑπὸ μικρῶν νήσων, ὡς εἶναι τὸ Καραβονῆσι, Μακρονῆσι, Ἀξιῖνες, Ρούτσουνα, Μακρονῆσι, Δραγόνες, Κουφονήσια καὶ Χύτρα ἢ Αὐγό.

Τὴν γεωλογικὴν δομὴν τῆς νήσου, καθὼς καὶ τὰ παλαιοντολογικὰ εὐρήματα ἐμελέτησαν κατὰ καιροὺς οἱ R. Jameson (1836/37), R. Leonhard (1899), Th. Fuchs (1900), B. Nelli (1911), C. Renz (1955), I. Πετρόχειλος (1938), A. Papp (1944), N. Μανωλέσσο; (1955), B. v. Freyberg (1967), Γ. Χριστοδοίλου (1965/1967) καὶ Δ. Θεοδωρόπουλος (1973).

ΤΟ ΝΕΟΓΕΝΕΣ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ

Εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ δλόκληρον τὴν δομὴν τῆς νήσου, ἥτις ἔχει μελετηθῆ κατὰ τινα τρόπον ὑπὸ τῶν προγενεστέρων ἐρευνῆ-

---

\* G. LIVADITIS et E. VERYKIOU, *Nouvelles recherches sur le Néogène de l'île de Kithira.*

των και ιδιαίτερος υπό του Δ Θεοδωροπούλου (1973), αλλά μόνον με τας νεογενείς αποθέσεις, των οποίων η μελέτη έχει περιορισθῆ σχεδόν αποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς κεντρικῆς τάφρου τῆς νήσου.

Θὰ δώσωμεν ἐν συντομίᾳ τὰς μέχρι τοῦδε ἀπόψεις.

Ὁ R. Jameson (1836, 1837) χαρακτηρίζει τὸ Νεογενὲς ὡς τριτογενῆ στρώματα, τῶν ὁποίων ἡ βᾶσις συνίσταται ἐκ κυανῆς μαργαϊκῆς ἀργίλου. Ἐνταῦθα σημειώνει τὰ γένη *Ostrea*, *Natica*, *Buccinum*, *Eburna*, *Turritella*, *Cerithium*, *Pleurotoma* καὶ *Murex*. Ὑπεράνω τοῦ ἀναφερθέντος στρώματος ἀναπτύσσεται ἀβεστολιθικὸς ψαμμίτης, κιτρίνου ἢ καστανοῦ χρώματος, περιέχων θαλάσσια ἀπολιθώματα. Τὸ ἀκολουθοῦν στρώμα εἶναι ἀβεστολίθος, ὅστις μεταπίπτει εἰς ψαμμίτην καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς μάργαν.

Ὁ Leonhard (1899), ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἠσχολήθη καὶ ἐπ' ὀλίγον μὲ τὸ Νεογενὲς τῆς νήσου, τὸ ὁποῖον περιορίζει εἰς τὸ κεντρικὸν τμήμα τῆς νήσου καὶ εἰς μικρὰς ἐμφανίσεις ἐπὶ τοῦ ΝΑ τμήματος ταύτης. Κατὰ τὸν Leonhard τὸ Νεογενὲς τῶν Κυθῆρων ἐπίκειται ἀσυμφώνως τῆς ἀβεστολίθου τῆς ζώνης Τριπόλεως καὶ εἰς ὕψη κυμαινόμενα ἀπὸ 0 - 350 m.

Αἱ νεογενεῖς ἀποθέσεις εἶναι θαλάσσιοι, πλὴν ὅμως εἰς ὠρισμένα σημεῖα παρεμβάλλονται ποτάμιοι καὶ λιμναῖοι σχηματισμοί, μπάγκοι κροκαλοπαγῶν καὶ μικρὰ στρώματα λιγνίτου. Ἐπίσης τονίζει ὅτι τὸ Νεογενὲς εἶναι λίαν ἀπολιθωματοφόρον, ἀλλὰ μὲ μικρὸν ἀριθμὸν εἰδῶν.

Ὁ Leonhard ταυτίζει τὸ Νεογενὲς τῶν Κυθῆρων μὲ τὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ θεωρεῖ τοῦτο ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ κατώτερον Πλειόκαινον καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν Λεβαντίνιον βαθμίδα.

Ὁ Th. Fuchs (1900) ἀναφέρει ἓνα κατάλογον εἰδῶν, συνιστάμενον ἐκ θαλασσίων καὶ λιμναίων ἀπολιθωμάτων. Τὸ ὕλικόν τοῦτο εἶχε συλλέξει ὁ ἐπιμελητῆς τοῦ Φυσιογραφικοῦ Μουσείου τῆς Βιέννης O. Reiser. Ὁ Fuchs παρατηρεῖ ὅτι μεταξὺ τῶν προσδιορισθέντων εἰδῶν εἶναι καὶ τὰ εἶδη *Melanopsis impressa* καὶ *Cerithium pictum*, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν μεγάλην ἐξάπλωσιν εἰς τὸ Μειόκαινον καὶ δὲν ἐνθυμεῖται οὗτος νὰ τὰ ἔχη συναντήσει εἰς τὸ Πλειόκαινον.

Ὁ B. Nelli (1911) εἰς μίαν σύντομον ἀνακοίνωσιν ἀναφέρει 29 ἀπολιθωμένα εἶδη ἐκ τοῦ Νεογενοῦς τῶν Κυθῆρων, τὰ ὁποῖα ἀνεῦρε εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας, συλλεγένητα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Forsyth - Major. Κατὰ τὸν Nelli πρόκειται περὶ θαλασσίας πανίδος μικροῦ βάθους τοῦ Κατωτέρου Πλειοκαίνου.

Ὁ A. Papp (1944) μᾶς δίδει ἓνα κατάλογον 9 λιμναίων εἰδῶν προερχομένων ἐκ τοῦ Νεογενοῦς τῶν Κυθῆρων, παραχωρηθέντων εἰς τοῦτον ὑπὸ τοῦ καθη-

γητοῦ Μ. Μητσοπούλου. Κατὰ τὸν Papp πρέπει ἡ ἀνωτέρω πανίς νὰ ἀνήκει εἰς τὴν Ἐνατολικὴν βαθμίδα.

Μία περισσότερον ἀναλυτικὴ ἐργασία, ἀλλὰ περιορισμένη κυρίως εἰς τὸ κεντρικὸν Νεογενές, εἶναι τοῦ Ν. Μανωλέσσου (1955). Οὗτος ἀναφέρει ἕνα σημαντικὸν ἀριθμὸν εἰδῶν, ἐξ ὧν ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Νεογενές ἀνήκει εἰς τὸ κατώτερον Πλειόκαινον καὶ δὴ εἰς τὴν φάσιν τοῦ Ἐστίου. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λιμναίας ἀποθέσεις, ὁ Μανωλέσσος δέχεται τὰς ἀπόψεις τοῦ Papp.

Ὁ Γ. Χριστοδούλου (1965/67) ἐξετάζει μικροπαλαιοντολογικῶς τὰς θαλασσίας νεογενεῖς ἀποθέσεις, ἐξ ὧν προσδιώρισεν 162 εἶδη καὶ ὑποεἶδη τρηματοφόρων. Ἐκ τῆς μελέτης τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ θαλάσσιοι μάργαι ἀνήκουν εἰς τὸ κατώτερον Πλειόκαινον. Ἐκ τοῦ παρεμβαλλομένου Χάρτου ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ παλαιοντολογικὸν ὑλικὸν δὲν προέρχεται ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ Νεογενοῦς.

Ὁ Β. Freyberg (1967) οὐδόλως ἠσχολήθη μὲ τὴν πανίδα, ἀλλὰ σημειώνει ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν μεταξὺ τῶν χωρίων Φριλιγκιάνικα καὶ Μιτάτα ὑπάρχει ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν νεογενῶν στρωμάτων.

Τέλος ὁ Δ. Θεοδωρόπουλος (1973) εἰς τὴν ἐπὶ ὑψηλοῖα διατριβὴν του σημειώνει εἰς τὸν Γεωλογικὸν του χάρτην καὶ νέας ἐμφανίσεις νεογενῶν ἀποθέσεων εἰς διάφορα σημεία τῆς νήσου τῶν Κυθήρων, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξετάζη καὶ τὴν πανίδα αὐτῶν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐρευνῶν φαίνεται σαφῶς ὅτι ἡ ἔρευνα τοῦ Νεογενοῦς τῆς νήσου τῶν Κυθήρων ὑπῆρξεν ἐλλιπής. Πράγματι ὁ πρῶτος ἐρευνητὴς Jameson χαρακτηρίζει τὰς νεογενεῖς ἀποθέσεις γενικῶς ὡς τριτογενῆ στρώματα καὶ δὲν παρέχει οὐδὲν ἄλλο στρωματογραφικὸν στοιχεῖον πλὴν μερικῶν γενῶν, τὰ ὁποῖα ζοῦν καὶ σήμερον. Ἐξ ἄλλου ὁ Leonhard περιορίζεται νὰ μᾶς δώσῃ 4 χαρακτηριστικὰ εἶδη ἀπὸ τὴν περιοχὴν Καστρισιάνικα.

Ὁ Fuchs καὶ κατόπιν ὁ Nelli δὲν μᾶς διαφωτίζουν περισσότερον, δεδομένου ὅτι ἐπεξεργάσθησαν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον εἶχον συλλέξει ἄλλοι, χωρὶς νὰ ἀναφέρουν τὰς περιοχὰς ἀνευρέσεως. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι μόνον τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Fuchs λιμναίας προελεύσεως εἶδη *Melanopsis impressa* καὶ *Cerithium pictum*, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦν εἰς τὸ Μειόκαινον.

Ὁ Papp χαρακτηρίζει ὡς εἶδομεν ἐσφαλμένως τὰς λιμναίας ἀποθέσεις ὡς τῆς Ἐνατολικῆς βαθμίδος.

Περισσότερον ἀξία λόγου εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ Μανωλέσσου, ὅστις ἀναφέρει καὶ τοὺς τόπους εὐρέσεως τῶν ἀπολιθωμάτων, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπεκτείνεται καὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ Νεογενοῦς. Ἐπίσης ὁ Μανωλέσσος, παρασυρθεὶς ὑπὸ τοῦ Papp, χαρακτηρίζει τὰ λιμναῖα στρώματα ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἐνατολικὴν βαθμίδα.

Ὁ Χριστοδούλου στηρίζεται εἰς τὰ μικροαπολιθώματα, τὰ ὁποῖα συνέλεξε εἰς τὰς ἰδίας περιοχὰς τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ Μανωλέσσοϋ, καὶ οὐχὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ Νεογενοῦς.

Τέλος ὁ Freyberg καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεοδωρόπουλος οὐδὲν ἀσχολοῦνται μὲ τὴν παλαιοπανίδα τοῦ θαλασσίου Νεογενοῦς.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω κατέστη ἀναγκαία μία νέα ἐπιτόπιος ἔρευνα καὶ νέα συλλογὴ ὕλικου ἐφ' ὅλων τῶν νεογενῶν ἐμφανίσεων τῆς νήσου.

Παραθέτομεν κατωτέρω τὰς ἐρευνηθείσας περιοχὰς :

**Μιτάτα - Γωνιές :** Ἐνταῦθα συναντῶνται πολυάριθμα εἶδη μὲ πλουσίαν ἀντιπροσώπευσιν τῶν Pectinidae. Χαρακτηριστικὰ πλειοκαινικὰ μορφὰ εἶναι *Pecten regiensis*, *Flabellipecten flabelliformis*, *Flabellipecten bosniaskii* καὶ *Amussium cristatum*.

**Φριλιγκιάνικα - Ἀεροδρομίου :** Τὰ Pectenidae ἐπίσης ἀντιπροσωπεύονται μὲ πλῆθος ἀτόμων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐσημειώσαμεν τὰ χαρακτηριστικὰ εἶδη *Pecten rhegiensis* καὶ *Chlamys radians*.

**Ἐλαιουργεῖον :** Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἰδῶν διεκρίναμεν καὶ τὰς χαρακτηριστικὰς μορφὰς *Flabellipecten nigromagnus*, *Chlamys radians* καὶ *Spondylus crassicaosta*.

**Ἀυλέμων :** Πρὸ τῆς παραλίας ἐσημειώσαμεν *Amussium cristatum* καὶ *Chlamys scabrella*. Εἰς τοὺς ψαμίτας τῆς παραλίας *Ostrea iphigeniae*, *Spondylus crassicaosta* καὶ *Flabellipecten flabelliformis*.

**Μυρτίδια καὶ Ὀρμος Βάνη :** Ἐνταῦθα αἱ μάργαι ἔχουν ὑποστῆ ἰσχυρὰν διαγένεσιν καὶ ἐμφανίζονται ὑπὸ μορφὴν ψαμίτου. Παρ' ὅλα ταῦτα ἠδυνήθημεν νὰ προσδιορίσωμεν τὰ εἶδη *Chlamys scabrella* καὶ *Flabellipecten flabelliformis*.

**Διακόφτι :** Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὁ παλαιοντολογικὸς κόσμος εἶναι σπάνιος καὶ ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν θραυσμάτων, τινὰ τῶν ὁποίων ἀνήκουν εἰς χαρακτηριστικὰς μορφὰς.

**Στενόκαμπος :** Παρὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀτόμων, ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰδῶν εἶναι περιορισμένος. Δεσπόζουν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τὰ Pectinidae μὲ τοὺς χαρακτηριστικὸς τοῦ Πλειοκαίνου ἀντιπροσώπους *Pecten rhegiensis* καὶ *Chlamys scabrella* καὶ *Chlamys zenonis*.

Κατόπιν τῆς μελέτης τοῦ νέου ὕλικου, συλλεγέντος ἐξ ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς νήσου, εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ καταλήξωμεν ἐν συντομίᾳ εἰς τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα.

## ΛΙΜΝΑΙΑΙ ΑΠΟΘΕΣΕΙΣ

Τὸ Νεογενὲς τῶν Κυθήρων ἐμφανίζεται μὲ δύο φάσεις, ἤτοι ὡς λιμναῖον καὶ ὡς θαλάσσιον. Τὸ λιμναῖον ἐναλλάσσεται ἐνίοτε μετὰ κροκαλοπαγῶν, ψαμμιτῶν καὶ ἄμμων καὶ εἰς μερικὰς περιοχὰς παρατηροῦνται παρεμβολαὶ λιγνιτῶν.

Τὸ λιμναῖον νεογενὲς παρουσιάζει σημαντικὴν ἐξάπλωσιν καὶ δὲν εἶναι περιορισμένον, ὡς ἐγράφη παρ' ἄλλων συγγραφέων. Κυρίως ἀναπτύσσεται τοῦτο ἐπὶ τῆς κεντρικῆς τάφρου τῆς νήσου καὶ εἰς τὴν ΝΑ πλευρὰν ταύτης. Ἄλλη σημαντικὴ ἐμφάνισις παρατηρεῖται εἰς τὸ νότιον τμήμα μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Καπέλλα καὶ ἐτέρα περιορισμένη δυτικῶς τοῦ ὄρου Σχιδιά.

Ὁ ἀπολιθωματοφόρος κόσμος τῶν λιμναίων ἀποθέσεων εἶναι πάντοτε πτωχός, ὅπου δὲ ὑπάρχει, περιορίζεται εἰς ἐλάχιστα εἶδη. Τοῦτο ἄλλως τε εἶναι κανὼν δι' ὅλας τὰς λιμναίας ἀποθέσεις τῆς Ἑλλάδος.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν λιμναίων στρωμάτων, ὑπάρχει ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν συγγραφέων. Οἱ Parr καὶ Μανωλέσσοσ τὰ χαρακτηρίζουν ὡς λεβαντίνια, ὁ Χριστοδούλου τὰ θεωρεῖ Σαρμάτια καὶ ὁ Θεοδωρόπουλος τὰ τοποθετεῖ εἰς τὸ Πόντιον.

Ἐκ τοῦ συλλεγέντος ὑφ' ἡμῶν παλαιοντολογικοῦ ὕλικοῦ ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν τὰ εἶδη *Melanopsis impressa impressa* καὶ *Melanopsis bonellii*. Αἱ μορφαὶ αὗται συναντῶνται καὶ εἰς τὴν Ἀλμυρὴν Κρήτης, ἔνθα οἱ Ψαριανὸς καὶ Βετούλης (1958) ἀποδίδουν μεσομειοκαινικὴν ἡλικίαν (Τορτόνιον). Δὲν ἀποκλείεται ὅμως καθ' ἡμᾶς νὰ φθάνουν καὶ μέχρι τοῦ Ποντίου.

Τὴν ἡλικίαν τῶν ἐν λόγω στρωμάτων πρέπει νὰ τὴν συνδυάσωμεν καὶ μὲ τεκτονικὰ γεγονότα τῆς Αἰγιήδος, τῆς ὁποίας αἱ πρῶται ταφροειδεῖς ἐγκατακρημνίσεις ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ Μέσου Μειοκαινοῦ. Ἐπίσης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν βαθμίδα, διότι αὗται ἐπικαλύπτονται ἀσυμφώνως ὑπὸ θαλασσίων πλειοκαινικῶν στρωμάτων.

## ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΑΠΟΘΕΣΕΙΣ

Αἱ θαλάσσιοι ἀποθέσεις ἐμφανίζονται ὑπὸ μορφὴν μαργῶν, ἄμμομαργῶν καὶ ψαμμιτῶν καὶ ἐπικάθηνται ἀσυμφώνως τῶν ἀρχαιοτέρων πετρωμάτων καὶ εἰσέτι τῶν λιμναίων.

Αἱ ψαμμιτικαὶ μορφαὶ παρατηροῦνται συνήθως εἰς τὰ παραλιακὰ τμήματα μὲ ἰσχυρὰν διαγένεσιν, μέχρι σημείου νὰ χρησιμοποιῆται ὁ ψαμμίτης ὡς δομίσιμον ὕλικόν.

Ὁ ἀπολιθωματοφόρος κόσμος ἐμφανίζεται καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ εἰς ὅλο-

κληρον τὸ Νεογενὲς τῆς Ἑλλάδος, ὑλὸ μορφὴν φωλεῶν μὲ σημαντικὸν ἀριθμὸν εἰδῶν.

Αἱ χαρακτηριστικαὶ πλειοκαινικαὶ μορφαί, αἵτινες συναντῶνται εἰς τὰς διαφοροὺς περιοχὰς τῶν θαλασσίων μαργῶν καὶ οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῆς κεντρικῆς τάρφρου, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

*Pecten rhegiensis*  
*Flabellipecten bosniasckii*  
*Flabellipecten flabelliformis*  
*Chlamys scabrella*  
*Amussium cristatum*  
*Spondylus crassicosta*

Ἡ παρουσία τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν δὲν ἀφήνουν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι τὸ θαλάσσιον Νεογενὲς τῶν Κυθῆρων εἶναι πλειοκαινικῆς ἡλικίας καὶ δὴ τῆς φάσεως τοῦ Ἄστίου. Παραδόξως οὐδεὶς ἀντιπρόσωπος τῆς οἰκογενείας τῶν *Acridae* ἀνευρέθη μέχρι τοῦδε, ἐνῶ εἶναι συνήθεις εἰς τὸ Νεογενὲς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης.

Εἶναι προφανὲς ὅτι κατὰ τὸ κατώτερον Πλειόκαινον νέα ἐγκατακρημνίσεις ἔλαβον χώραν ἐπὶ τῆς νήσου, αἵτινες ἐπέτρεψαν τὴν διείσδυσιν τῆς θαλάσσης, εἰς ἃ σημεῖα εὐρίσκονται σήμερον αἱ πλειοκαινικαὶ μάργαι.

Ἡ παρουσία πλουσίας τεταρτογενοῦς πανίδος θηλαστικῶν εἰς τὴν θέσιν *Κόκκαλα* καὶ *ἀλλαχοῦ*, καθὼς καὶ ἡ ἀναφερομένη ἀνεύρεσις τραπεζίτου τοῦ *Elephas antiquus* (Petrocheilos 1939) ἀποδεικνύουν ὅτι κατὰ τὸ Διλούβιον ἡ νῆσος τῶν Κυθῆρων ἐπεκινῶνται διὰ χερσαίας γεφύρας μετὰ τῆς Πελοποννήσου.

#### S O M M A I R E

Dans le présent travail les auteurs passent en revue le Néogène de l'île de Kithira (au sud de Péloponnèse), qu'ils divisent en deux phases, celle du Néogène lacustre et celle du Néogène marin.

Le Néogène lacustre présente des alternances de marnes, de conglomérats et de grès; dans quelques endroits on signale des intercalations des lignites. Cette formation bien que pauvre en fossiles, renferme des espèces *Melanopsis impressa* et *Melanopsis bonellii* qui prouvent que les dépôts lacustres appartiennent à l'étage du Tortonien à celui du Pontien.

L' extension des dépôts lacustres est considérable et non pas limitée comme cela a été soutenu par d' autres auteurs.

Le Néogène marin apparaît sous la forme des marnes, des grésomarnes et des grès que se reposent en discordance sur les couches plus anciennes et des dépôts lacustres. Les affleurements des grès se signalent d' habitube aux régions littorales. Ils ont subi une intense diagenèse de sorte que le grès en question s' emploi comme matériel de construction.

L' âge du Néogène marin, d' après les fossiles caractéristiques trouvés dans tous les endroits, est du Pliocène de la phase de l' Astien.

#### ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γ. Χριστοδούλου, Παρατηρήσεις τινές επί της γεωλογίας τῶν Κυθήρων και μικροπαλαιοντολογική ἀνάλυσις τῶν νεογενῶν σχηματισμῶν τῆς νήσου. Δελτ. Ἑλλ. Γεωλ. Ἑταιρ., τ. 6, 1965/1967.
- Br. Freyberg, Die Neogen Diskordanz in Central Kythira. Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, τ. 42, Ἀθῆναι 1967.
- Th. Fuchs, Über einige von Custos O. Reiser in Griechenland gesammelte Tertiärfossilien. Ann. des K. K. Naturhistorischen Hofmuseums, 15, Wien 1900.
- R. Jameson, Notes on the Natural History and Statistics of the Island of Cerigo. The Edinburgh New Philos. journal, 21, 22, Edinburgh 1836/1837.
- R. Leonhard, Die Insel Kythera Eine geographische Monographie. Peterm. Mitt. 123 Erg. H., Gotha 1899.
- B. Nelli, Il Pliocene dell' isola de Citera. Rend. d. R. Accad. d. Lincei (5) 20, Roma 1911.
- A. Papp, Brack- und Süßwasserarten von Kythera. Ann. Géol. d. Pays Hell., t. 1, Athènes 1947.
- J. Petrochilos, Decouverte de l' Elephas antiquus dans l' île Cythera. C. R. sommaire des seances de la Société Géol. de France. Fasc. 4, 1938.
- P. Psarianos · D. Vetoulis, Stratigraphische Untersuchungen von Almyri Messara auf der Insel Kreta. Ann. Géol. d. Pays Hell., 9, Athènes 1958.
- C. Renz, Stratigraphie Griechenlands. Ἐκδοσις Ι.Γ.Ε.Υ. 1955.
- Δ. Θεοδώροπουλος, Φυσικὴ Γεωγραφία τῆς νήσου τῶν Κυθήρων. Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ. Ἀθῆναι 1973.

★

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰω. Τρικκαλινός, λαβὼν τὸν λόγον, εἶπε τὰ ἑξῆς :

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐχω τὴν τιμὴν ν' ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν μελέτην τῶν

βοηθῶν τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσικῆς Γεωγραφίας Γ. Λειβαδίτη καὶ Ε. Βερυκίου, ἣτις φέρει τὸν ἀκόλουθον τίτλον: «Νέαι ἔρευναι ἐπὶ τοῦ Νεογενοῦς τῆς νήσου τῶν Κυθῆρων».

Εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν οἱ συγγραφεῖς ἐξετάζουν τὸ Νεογενὲς τῶν Κυθῆρων, τὸ ὁποῖον διαχωρίζουν εἰς δύο φάσεις, ἥτοι τὸ λιμναῖον καὶ τὸ θαλάσσιον.

Τὸ λιμναῖον Νεογενὲς παρουσιάζει ἐναλλαγὰς μαργῶν, κροκαλοπαγῶν καὶ ψαμμιτῶν καὶ εἷς τινὰς θέσεις παρατηροῦνται καὶ παρεμβολαὶ λιγνιτῶν. Ὁ ἀπολιθωματοφόρος κόσμος, καίτοι πτωχός, ἐν τούτοις ἡ παρουσία τῶν εἰδῶν *Melanopsis impressa* καὶ *Melanopsis bonelli* ἀποδεικνύουν ὅτι αἱ λιμναῖαι ἀποθέσεις εἶναι Τορτονίου ἕως Ποντίου ἡλικίας.

Ἡ ἐξάπλωσις τῶν λιμναίων ἀποθέσεων εἶναι λίαν σημαντικὴ καὶ οὐχὶ περιορισμένη, ὡς ἐγράφη παρ' ἄλλων συγγραφέων.

Τὸ θαλάσσιον Νεογενὲς ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν μαργῶν, ἀμμομαργῶν καὶ ψαμμιτῶν, ἀσυμφώνως ἐπικείμενον ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων πετρωμάτων καὶ τῶν λιμναίων ἀποθέσεων.

Αἱ ψαμμιτικαὶ μορφαὶ παρατηροῦνται συνήθως εἰς τὰ παραλιακὰ τμήματα μὲ ἰσχυρὰν διαγένεσιν μέχρι σημείου νὰ χρησιμοποιηθῆται ὁ ψαμμίτης ὡς δομίσιμον ὑλικόν.

Ἡ ἡλικία τοῦ θαλασίου Νεογενοῦς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν εἰς ὅλας τὰς τοποθεσίας ἀνευρεθέντων χαρακτηριστικῶν ἀπολιθωμάτων, ἀνήκει εἰς τὸ Πλειόκαινον καὶ δὴ εἰς τὴν φάσιν τοῦ Ἀστίου.